

היהודים ישתלטו על הכלכלה * המצרים הם עם מפגר * האם

באמת נעלמו הדיעות הקדומות, החבויות עמוק בתת-ההכרה של העמים?

מה יהיה אם...?

בעלי-שיחי הביט בי במבט מוזר. "אתה יודע, אמר, "אותו רעיון עצמו עלה במוחי כמה פעמים בימים האחרונים!"

היהודי הוזגם

הרעיון עלה בי לראשונה כאשר קראתי את המינסר של האופוזיציה המצרית. שפירסמתיה, במיסגרת סידרה זו, בשבוע שעבר (העולם הזה 2219).

מחבריו וחותריו נמנים עם השיכבה המשכילה והמתחכמת ביותר במצריים. יש ביניהם האמונים על כל רוני המארכסוים לניגוים, טכנוקראטים מעולים, מישפטים ועיתונאים.

בכל זאת היו במינסר — בצד הטענות ההגיוניות, שאפשר לקבלן או לדחותן, אך אי-אפשר לשלול את אופיין הראציונלי — גם טענות היונקות ממעמקי הדיעות הקדומות של אתמול.

הרעיון כי ישראל תשתלט על המשק המצרי הוא מנוחך מבחינה מעשית, אך הוא נראה סביר למוי שמאמין באגדה על הגאונות הי פונאנסית של "היהדות הבינלאומי מית". הטענה כי הישראלים זומי מיום לגוזי מן האיכר המיצרי את מיהנילוס מזכירה קצת את עליי התייהדם. וכן הלאה.

שוחחתי על כך עם עיתונאי צעיר, העובד למען סוכנות-ידיעות מערבית. "יש סטירי אוטיפים כאלה, אישר. "הנה אמר לי איש, בוויכוח, שאם יתנו ליהודים דריסטר רגל, ישתלטו על כל המיסחר במצריים. אמרתי לו: כמה חנויות יש ליהודים בקאהיר? האם אתה יודע כי שרשרתי החנויות (פלזי) שייכת לפלסטינים, מדוע ושיש לה תריסר חנויות בקאהיר? מדוע אינך מעלה על דעתך שהפלסטינים ישתלטו על כל המיסחר בקאהיר? מפני שאינך מייחס תכונות כאלה לפלסטינים, אך מייחס אותן ליהודים."

אותו הדבר נכון, כמובן, גם בצד השני. ישראלים יכולים לקבל בנרועות פתוחות את הדיפלומטים המצריים שהגיעו ארצה, ולהתפעל מן הרמה התרבותית המתחכמת שלהם. אך בשיחת-חולין יגידו שאלה הם חריגים, וכי בעצם המצרים הם עם מפגר, עצל, בלתי-מתאים לטכנולוגיה מודרנית, ושאר סטיריאטיפים הקשורים במושג "ילדים", "עבודה ערבית" וכיוצא באלה. אני חושש שדרך הנורמליזציה תהיה רצופה בהרבה תקריות קטני נות, שמקורן בדיעות קדומות חבויות מסוג זה משני הצדדים. כדאי להתכונן לכך מראש.

הלם התרבות

יש אחד העושה זאת הוא יידי מאגד אבאזה, מנהלה-מכירות של מלון שרתון בקאהיר.

מאגד הוא מנהל נמרץ, נציג טיפוס של מעמדה-מנהלים החדש, שאין לו סבי לגות לתופעות המעכבות את התפתחות המזורות של מצריים. הוא פטריוט מצרי מובהק, וגם בעל הבנה רבה למעמדה של מצריים בעולם הערבי — אחרי הכל, במלון שרתון גרו השייחים של נסיכויות-הנפט, ולשרתון יש בתי-מלון ברוב הארצות הערביות.

מאגד הוא בן מישפחה מיצרית מסועפת ומכובדת מאד (השם עצמו הוא בעל צליל קוואקי, ונראה כי המישפחה באה מתורכיה לפני מאה או מאתיים שנה). בצעירותו נתקבל לחונדון-גזירה שהיה אז אכסקלור סיבי ביותר, והוא סיפר לי בהנאה כי הוזמן לפני כן לארוחת-צהריים עליידי

בידידות קיצונית, ולעיתים אף מוגזמת. "אולם תמהני, המשכתי, "אם בצורה זו באמת נעקרות מן השרוש כל הדיעות הקדומות. אולי קורה פה דבר די מסוכן: אנחנו מסלקים את הדיעות הקדומות שאנו מודעים להן. אבל אלה הן דווקא הדיר עות הקדומות שהן על פני השטח. הישראלי האמין פעם שהמצרים הם אנטי-שמים, הרוצים לזרוק אותנו לים, ועכשיו הוא יודע שהיתה זאת טעות. המצרי חשב שכל הישראלים הם חבורה של רוצחים ושוודי-ארץ, ועכשיו הוא מודה שזאת היתה דיעה קדומה.

הדיעות האלה נעלמות, וכולנו מברכים את עצמנו על כך. אנחנו משוכנעים שעכשיו אנחנו משוחררים מן הדיעות הקדומות. אך אולי זהו טעות? אולי אנחנו משלים את עצמנו? אולי היו בלבנו דיעות קדומות עמוקות יותר, בסיסיות יותר, מתחת לשיכבת הדיעות הקדומות המודעות? אולי ממשיות כלה להרעיל אותנו מבפנים, לצבור מוגלה, כמו שורש של שן ששאר חבוי בחניכיים, אחרי שהשן עצמה נשברה?

(במשך שנים רבות, כשהיו שואלים אותי על השלום — אם אי-פעם יבוא! — הייתי משיב: "כאשר יבוא, יהיה תהליך ההשלמה הרבה יותר מהיר מכפי שאתם חושבים." אני שמח שצדקתי — ואני טוען עתה שכאשר יבוא השלום עם הפלסטינים, תתגשם הנורמליזציה גם אז בצורה הרבה יותר מהירה וחלקה מכפי שחושבים.) אך יש סכנה סמויה כנורמליזציה מהירה זו — אותה סכנה הכרוכה בריפוי מהיר מדי מי מחלה. גם כאשר הפאציינט נראה כאילו הכריא לגמרי, יש ונשארים בו שרידים של המחלה — ואלה עקולים להיות מסוכנים, דווקא משום שהם חבוים.

טיכול שורש

דיברתי עם איש-עסקים מצליח — אחד מאותם מצרים, שאימצו לעצמם קצב מערבי ושאיפה הישגית מערבית. דיברנו על גילויים של דיעות קדומות, המבצבים פה ושם בשני הצדדים.

אחרי הגשת כתבי-האמנתו, ערך הר שגריר אליהו בן-אלישר מסיבה קטנה בסוויטה שלו בקומה 17- של מלון שרתון בקאהיר.

הוגשה שמפניה. הפירות והעוגיות היו טעימים. האווירה היתה מרוממת. כל הנוכחים רגישו כי היום הוא היסטורי. (איש אינו אומר זאת בלי חיוך אירוני, כי אמירה כזאת מביכה איכשהו בשיחה פרטית. אך למרות שזה מצלצל מוזר, זה באמת היה יום היסטורי.)

על המירפסת — אותה מירפסת שבה צולמה התמונה המפורסמת של בן-אלישר בפזוה של הרצל על המירפסת בבאול — הצטופפו אורחים ואורחות. הם היו שקועים בשיחה ערה.

פתע עברה בי מחשבה מדי הימה — הנה עומדים ישראלים, כשגכם אל המראה הפנטסטי של הנילוס הזורם לרגליהם! הרבר כבר הפך מליכך נורמלי, עד כי אין הם עומדים ומביטים בפלא! — צלמת צעירה, שזה היה לה ביקורה הראשון במצריים, עמדה ונשענה על מעקה

הגב אל הנילוס: ניצה ואליהו בן-אלישר על מירפסת "שרתון" *

נורמלי, נורמלי מדי

"אולי אנחנו צריכים לעשות מאמץ מודע לגנות את הדיעות הקדומות החבויות האלה, ולהוציא אותן לאור, כדי שנוכל להתמודד איתן? אזי דרוש טיפול-שורש?"

* מאחור, בגדה השנייה של הנהר, מימין מלון מרידיאן ומשמאל מלון הילטון.

"עולה על דעתי," אמרתי, "שהשלום והנורמליזציה גרמו לכך שבני שני העמים שלנו סילקו את הסטיריאטיפים של השיני-אה ההדדית. כולנו מנסים באמת ובתמים להתגבר על הדיעות הקדומות שהיו לנו. אני מרגיש שהמצרים מקבלים את פנינו בשימחה ובידידות אמיתית, ואני יודע שכל ישראלי הנפגש עם מצרי מתייחס אליו

המירפסת. "איך את מפנה את גבך אל הנילוס?" תמהתי. "דור שלם חלם להגיע למסום הזה!" היא הייכה במבוכה. "כבר התי רגלתי," הודתה.

הכל מתרגלים במהרה. הנורמליזציה עבי רה, בסך הכל, בצורה הרבה יותר מהירה וחלקה מכפי שמישהו יכול היה לקוות.